

334). V oddíle Masaryk filosof jsou otištěny hlavní partie knihy V boji o náboženství.

V Laichtrově sbírce Otázky a názory jako sv. LXI. vyšel český překlad spisu Hermann a Kuttera: *Kde jest Bůh?* Slovo k náboženské a theologické krizi dneška. Přeložili Josef Jeschke a Rudolf Říčan. Úvod napsal J. L. Hromádka. (Stran 114.) Spisek je důležitý pro poznání barthovské theologie. — Do téhož okruhu myšlenkového patří jiný překlad: Eduard Thurneysen: *Dostojevskij*, přeložili Jaroslav Šimsa a Josef Teindl, s předmlouvou prof. dra J. L. Hromádky, nákl. vydavatelského oddělení YMCA (stran 106, cena 9 Kč).

Spolek výtvarných umělců Mánes vydal jako 1. svazek své nové knihovny překlad významné knihy francouzského filosofa Juliana Bandy: *Zrada vzdělanců*. Přeložila Věra Urbanová (stran 227). Je v ní mluveno o četných zradách, jichž se dopouštějí také duchovní na svém vlastním křesťanském poslání.

K letošnímu 1500. výročí smrti sv. Augustina upozorňujeme, že nakladatel Lad. Kuncič vydal r. 1926 nový český překlad *Konfessí*, pořízený Mikulášem Levým: *Svatého otce a učitele církve Aurelia Augustina vyznání* (550 stran), ve velmi pěkné úpravě. U téhož nakladatele vyšel r. 1929 v českém překladě životopis Augustinův od francouzského znalce a skvělého vykladače doby i velké osobnosti hipponského biskupa: Louise Bertranda: *Sv. Augustin*. Přeložil Dr. Frant. Odvalil (stran 342). Spis je katolický, patří však k nejlepším životopisům Augustinovým.

Priznačnou ukázkou literatury katolických intelektuálů českých dnešní doby je spis „konvertity“ od Volně Myšlenky k fanatickému katolicství: Dr. R. V. Hynek: *Obrození Římem*. Dojmy konvertitovy z Věčného města. Ubohá polemika kde s kým ad maiorem gloriam integrálního katolicismu, ale českého ražení!

K.

RŮZNÉ.

Ruský komunismus jako nové náboženství. V posledních dnech protestovalo se s různých církevních stran proti postupu sovětských úřadů vůči náboženství a církvím. Zprávy z Ruska samého pocházející nejsou jednotny. Dubnové číslo anglické revue *The Hibbert Journal* přineslo článek pod titulem shora uvedeným; v něm dívá se autor, žijící v Rusku a redakci oné revue známý, ač jeho jména z pochopitelných důvodů neudala, na ruský komunismus s hlediska náboženského zcela jinak, než je obvyklo. Přinášíme překlad části onoho článku:

„Evropan je málo obeznámen s ruskou formou komunismu; v nejpříznivějším případě zná jen jeho vnější stránky, které jsou před ním úředně stavěny na odív a ukazovány, a které tvoří vědeckou základnu hnutí. Evropský vzdělanec nemá ani moc vědomostí o evropském druhu komunismu, který, obecně vzato, se velice liší od ruského a nedá se s ním vůbec srovnávat. Leč pro historika a ethnologa, ale i pro každého myslitele studium tohoto zjevu, který měl tak velkou účast na životě Evropy v posledních letech, je značně důležitosti. Je mým úkolem v tomto článku podat objektivní a nestranný nástin tvárnosti ruského komunismu.

Ruský komunism není vůbec tím, čím měl být podle učení a praxe Leninovy a už dávno přestal býti podoben svému literárnímu výkladu; není odvětvím marxistické vědecké a materialistické ideje sociologické, na níž se myslelo, že spočívá. Složitý a vrtošivý protitlak těchto ideí nebo častěji jejich ozvěn, lom jejich zjednodušených agitačních forem v stále panenské psychologii mass ruského lidu, nepamětný ruský mysticism, dosud nevyčerpaný a Evropanu jistě nepochopitelný, možnosť víry v nějakou pevnou a nadlidskou autoritu — to všechno, spolu s elementárním stylem ruského života, který stále trvá, vytvořily něco, čemu snad můžeme upříti harmoničnosť a pevnost, ale co zřejmě žije a roste. A to chceme posouditi.

Ruský komunismus je vlastně náboženstvím, se všemi příznaky a methodami, přednostmi i nedostatky náboženství. Komplex agitačních hesel, vržených do ruských mass, se zlomil v nový náboženský cit. Ovšem, toto náboženství vyznává jen nepatrný počet myslí, velmi primitivních, zproselytovaných, které hledaly aktivní kombinaci náboženského myšlení s praktickou, organisovanou formou života. Leč je možno se tázat: co to může být za náboženství, když vidíme, jak spočívá na materialistickém pojetí světa a jak marxism ruských komunistů je v boji s Bohem a náboženstvím, jež považuje za „opium národů“?

Na to odpovídám, že toto nepřátelství k Bohu a existujícím náboženstvům jen dokazuje náboženskou povahu nové ideje a její náboženskou konstrukci, lze-li tak říci. Podstatou každého náboženství je vylučnost, nesašenlivost, odmítní náboženských názorů, jaké mají jiní. Vědecký myslitel — at atheista, materialista, deista nebo přívrželec jiné filosofické nauky — není nikdy útočný ani neusiluje zničit a zdiskreditovat všemi prostředky názory, jichž sám neuznává. Má pokojné stanovisko k tomu všemu; není v něm nic z nadšení proselytova, a nemůže být — neboť on pravdu hledá, nevěří v ni. Komunism, který útočí na jiná náboženství, není tímto objektivním vědeckým názorem, jistým svými methodami — v něm je nadšení, které nás přesvědčuje o jeho náboženské povaze.

Leč jak může být náboženství bez Boha? Může, známe taková. Orientální náboženstva, jako konfucianism nebo typický buddhism, jsou v podstatě náboženstvy bez Boha. Idea osobního, částečně zlidštěného Boha je semitsko-syrská a vznikla v krajích středozemních. Čistá forma konfucianismu je tak „atheistická“ jako čistý materialism, snad ještě víc, neboť konfucianism se nezajímá o tělesnou strukturu světa. Ruský komunism je také takový. Třeba poznamenat, že ač vznikl z materialismu západoevropského, z vědeckého názoru na svět, má typické vlastnosti náboženstev Dálného Východu. Zrno evropské civilisace, vyrostle-li v jiné půdě, vydá formy myšlení a náboženství, shodné s plody té půdy a nepodobné původnímu zdroji.

Ruský komunism vyrostl z půdy materialismu. Podobně křesťanství samo vyrostlo z řecké a syrské kultury, z dávné civilisace v smrtelných bolestech. Zrno padlo na panenskou půdu a dalo život nové kultuře. Tou půdou nebyla Palestína a Syrie — „kolébka křesťanství“ — jak by se mysliilo, nýbrž Evropa, která byla jeho pravou kolébkou. Zrna náboženství z pravidla nedokončují svého růstu v své původní půdě, a křesťanství, zrozené v Palestíně, dozrálo ve vzdálené Evropě, kde vytvořilo svou kulturu. Mohamedanism vznikl v arabské poušti, ale svoje plody přinesl na asijské pevnině a v severní Africe, Zárodek ruského komunistického náboženství přišel z mozku Karla Marxe, evropského žida, a on snad poslední ze všech pomysliil na náboženské důsledky své theorie. Avšak plody se rodí v rozlehlých prostorách Rusi, mezi panenským lidem, nedotčeným dosud kulturou, neboť jenom v takových národech může náboženství vzniknout.

Ve své první době náboženské myšlení je obyčejně abstraktní a mravní. Neobírá se theogoniemi a kosmogoniemi, ani se neodává vědeckým perspektívám; jeho úkolem je vrhnout nové světlo na mravnost. Mysticism, ritualism, mythologie a smíření náboženství s vědou jsou věci pozdějších generací. Víme, že prvotní křesťanství bylo bez dogmatiky, tvořeně v syrském období a rozvažující všecku starou a typickou mystickou hloubku myšlení magické duše syro-arabské; také nemělo žádného styku s vědeckým myšlením, neboť v odlehlem, proletářském ovzduší, kde žilo, nebylo v doteku s vědeckými otázkami. Bylo to ovzduší bez zvláštních vědomostí. Také nemělo rituálu, ten vznikl teprve ve 2. a 3. století. — Buddhism byl původně čistou mravní naukou individuálního sebezdokonalování; jeho vědecký aspekt, jeho mystika a rituál vznikly teprve o staletí později jako nutný výraz uměleckého pudu. Mohamedanism byl po dvě staletí čistou a prostou mravní naukou, zachovával minimum ceremoniálu, věda byla zcela mimo jeho hranice. Nechci rozmožovat příklady, jichž je tolik, kolik náboženstev samých. Chci jen říci, že komunism prochází charakteristickými fásami nábo-

ženského myšlení a to s rychlostí, odpovídající zrychlenému tempu moderního života.

Vznikl jako typický mravní učení, jako odvozenina ze staré křesťanské ideje filantropické. Jeho primární thema, jako formy socialismu, má překvapující podobnost se starým vůdčím motivem křesťanství — náboženství utištěných, proletariátu. Pronásledování křesťanů římskou říší bylo dikto-
váno mnohem více narážejícími na sebe třídními zájmy než různými náboženskými názory: císařský Řím, dohasínající ve své věkovité kultuře, byl ovšem — jak je to typické pro zmirající kulturu — „majestátně“ skeptický ve svých náboženských míněních a byl nejméně nakloněn k tomu, připisovat nějakou důležitost náboženskému myšlení. Zájmy Říma, stejně jako zájmy vládnoucí třídy agrárních oligarchů, přišly do kollise se zájmy městského a vesnického proletariátu a pronásledování křesťanů nebylo bojem proti náboženským názorům, nýbrž bojem třídám.

Komunism přišel na svět jako mravní učení utiskovaných; přes to jeho smysl je do určité míry protichůdný mravnímu významu křesťanství. Morální centrum křesťanství je v pokorném stanovisku k nepřátelskému procesu přírodnímu. Království tohoto světa se prohlašuje za království zla, cestou kompensace je zavedena idea království nebeského, království utiskovaných, kteří jsou ožizeni v tomto životě.

Křesťanství je proto typické náboženství třídy utiskovaných, která očekává utěšení, ale nemá síly vzbouřiti se. Komunism, zrodil se za jiných podmínek, je také náboženství pronásledovaných, ale v tomto případě oni postavili proti svým zotročovatelům a nechtějí se prodrobit. Je to náboženství revolty a jeho morálka je morálkou revolty. V tom je jeho podobnost s islámem, nepodobnost s náboženstvím neodporujícími zlu, křesťanstvím a buddhismem. Mohamedánská idea svaté války se opakuje v idei občanské války proti třídě utiskovatelů, což je mravní základna náboženství komuny. Je to také svatá válka, ale na prvních stupních jejího vývoje odpůrce, „nepřátelská třída“, nemá rassových vlastností. Prvotní křesťanství bylo ovšem mezinárodním náboženstvím chudých a trpících. Islám byl s počátku náboženstvím nomádských kmenů arabských. Teprve později obojí nabylo národních znaků. Komunism prochází rychle stupni náboženství a vidíme v naší době tvoření podstatného národního jádra této ideje — náboženství ruského proletariátu. Všecka ta ukrutnost a vylučnost, všechna ta rassová nesnášlivost, vyznačující obyčejně národní náboženstva, nestala se dosud částí ruského komunismu, ale jistě se stanou, vidíme již jejich příznaky ve vzrůstu antisemitismu.

Proslulá příkázání uložená komunistickým mravním zákoníkem, svatá válka proti buržoasii, příkaz „uloupit uloupené“ a jiné formule, to vše bylo především obsaženo v náboženstvech dřívějších dob. Dva mravní zákoníky — jeden pro věřící a druhý pro nevěřící — jsou příznačné pro Reky, zvláště pro židy a především pro islám. Dvoji morálka proniká i celkovým filantropickým tónem křesťanské víry, v sektářských válkách a ve vražedných bojích reformace. Každé náboženství se stává rozhořčeným, jedná-li na základě rassových pudů a citech davu.

Toto náboženství postrádá úplně mysticismu. Opakuji, že v této době můžeme mluvit jen o jeho zárodečném stupni, analogickém křesťanství prvního století, než se mysticismus vyvinul. Nemyslím, že mystická metoda souzení je zcela cizí komunismu; naopak, vidím více příkladů její zde než na příklad v protestantismu. Z pravidla možnost mysticismu se zmenšuje v té míře, jak se opožděje objevení se náboženských forem; náboženství egyptské, kultury syrské, křesťanství, islám, protestantism — v těch všech mystická „metoda myšlení“ ukazuje klesající křivku. Nepřekvapilo by, kdyby se komunistické náboženství ukázalo méně schopným mystického myšlení a nijak by ten fakt nezměnil jeho náboženské povahy.

V čem záleží ta náboženská povaha komunismu? Především v jeho základních předběžných potřebách. Náboženskou methodou je v první řadě víra — víra v něco nepodmíněného, absolutně správného a pravdivého, víra ve zjevenou pravdu. Všecka náboženstva se vyznačují tímto cítěním, ať jsou

atheistická, theistická, materialistická nebo idealistická, národní nebo mezinárodní. Věda nikdy nemá v držení pravdy, ona jen se snaží se jí učit; ve vědě vždy je dovolena pochybnost — ta je duší poznání, jež obyčejně začíná pochybností. Náboženský člověk nemá práva pochybovat. Věda ví velmi dobře, že empiricism je jedinou methodou, aby se došlo k relativně přesným výsledkům; všecko ostatní je jen pracovní hypotéza. Náboženství vždycky má myšlenku, že drží nezměnitelnou pravdu a toto citění vyvolává proselytismus, manii a fanatism a nesnášenlivost k těm, kteří nejsou dotčeni touto pravdou. A je příznačné pro náboženství v jeho zárodečných stupních, že se velmi málo obírá tím, aby mělo důkazy své víry. Teprve středověk se obíral otázkou důkazů existence boží a pravdivostí dogmat; první křesťané, stejně jako nynější komunisté, nemohli pochybovat o pravosti toho, v co jednou uvěřili veškerým žárem svých mladistvých duší. Odplata každého člověka podle jeho skutků a existence budoucího království nebeského nemohou pochopitelně být dokázány rozumem, a není také důvodů pro víru komunistů, že pozemský ráj je možný. Obrysy tohoto jsou tak neurčité, nepřesvědčující, a tak málo pochopitelné jako sny prvotního křesťanství o království nebeském, nebo mohamedánské pojetí ráje s jeho hurikami. Každé náboženství, ať pracuje s jakýmkoliv lidským materiálem, nutně přizpůsobuje svůj ideál, svůj eschatologický střed, chápání svých příslušníků. „Uspořádání lidstva“, očekávané židy a křesťany, se přeložilo na onen svět; v islámu jsou jeho vlastnosti pozemštější, reálnější a prosaičtější; „nebeské království“ komunistovo ukazuje definitivní sklon přeložiti se na zemi.

Prvé útoky náboženského proselytismu jsou obyčejně čistě citové, postřádající úsudku. Jsou nakaženy mikroblem víry, neusuzují vůbec — jsou neschopny činiti tak. Ze svědectví, jež jsou před nimi, přijímají jen více nebo méně nesouvislé důkazy — nikdo nemá zájmu na jejich souvislosti — pro to, v co již uvěřili jednou a pro vždy. Logická a praktická fakta života zadávají zlé rány jejich vnitřní víře, ale to je neuvádí do rozpaků. Prvotní křesťan věřil, že druhý příchod Kristův soudit lidi, t. j. utiskovatele, nastane každým okamžikem. Bez této naděje je nemožno představit si možnost vývoje křesťanství. Království boží postupně ustupovalo do vzdálenosti, za hranice času, a později, pod vlivem starého syrského mysticismu, který vyvolal úžasné hluboký a mocný zjev gnóse, stalo se esoterickým a mystickým. Komunisté stále se drží myšlenky socialistického ráje v tomto pomíjícím světě, avšak přestane-li se uskutečňovat v této generaci, nemohu zaručit, že nebude přenesena do mlhavých hloubek věků a nestane se abstraktním snem budoucnosti, čirou eschatologií.

Idea odplaty, existující v náboženstvech utlačovaných, táhne ostrou demarkační čáru mezi nimi a transcendentálními náboženství, jako jsou buddhismus nebo konfucianismus nebo staré víry. Pronásledovaná třída hrází vždy zatracením nebo odplatou třídě pronásledovatelů. Vstupuje v společenství s mystickým božstvem nebo s pouhou abstrakcí mravnosti a víry v spravedlnost světa. Křesťanství ukazuje hříšníkům a pronásledovatelům hrůzy posledního soudu; islám ohrožuje nevěřící svatou válkou; komunismus proklámá světovou revoluci, jakýsi poslední soud proletariátu nad buržoasií světa.

Tato světová revoluce, stejně jako druhý příchod Kristův nebo poslední soud, byla s počátku očekávána každým okamžikem. Nejprvnější apoštolé komunismu věřili tak pevně jako vášnivě v urychlené splnění svých nadějí, stejně jako prvotní křesťané. Leč přešla léta, desetiletí i staletí a Spasitel nepřišel. Poslední soud se stal mathematickým pojmem. Světová revoluce rovněž otálá se svým příchodem a odkládá se také, možná navždy.

Lze říci, že v tom je zkáza komunistického kréda. Víra v osobní trvání po smrti mohla zachránit eschatologickou ideu, mohla usmířit člověka s odkladem království nebeského a jeho přívlastky do nekonečně vzdáleného bodu světových dějin. Leč jak nalazne komunistu, zbavený víry v budoucí život, materialista svým krédem, — jak nalazne náhradu za mizící sen, a jak smíří svou strastiplnou a prchavou existenci se ztrátou vidiny věčnosti?

Logicky je to nemožno, leč, jak jsem již poznámenal, v zárodečných stupních každé věci je málo pozornosti věnováno logice a dostává-li se až

později, nikoho to neznepokojuje. Máme toho doklady. Římský heroism, antická ctnost římská, byla také nelogická; hrdinové obětovali svůj život za ideu státu, za ideu hrdoosti národní, neměli pojmu osobní nesmrtnosti. Moderní Japonsko podává jiný příklad takového „politického“ heroismu, spojeného s nepatrnou vírou v trvání po smrti. V době bojovného komunismu v Rusku mnozí komunisté, kteří hluboce a fanaticky odmítali víru v budoucí život, obětovali sami sebe. Jedna idea nadchla heroism Římana, statečnost Japonce a sebeobětování komunisty a muže vědy — idea posmrtné pověsti a že byl účasten velkých děl.

Heroism však nemůže trvat navždy; heroické období může být krátké a následuje po něm snížení potenciálu. V současném Rusku to období se končilo občanskou válkou a komunista již není zvláštním hrdinou. Náboženství komunismu se stalo záležitostí každodenní a poněvadž komunistický pozemský ráj byl odložen, obírá se dnes komunista jen přípravou pro budoucnost; obrysy jeho náboženství se změnily a mění. A opět bych upozornil, že v tomto ohledu se komunism neliší od historických náboženstev.

Což se nezměnilo historické křesťanství? Co mělo byzantské křesťanství se svým skvělým rituálem, svým učením a svým mysticismem společného s náboženstvím pokorného rybáře, který očekával od Spasitele skutečnou, řádnou „spásu“ a provedení pokoje na zemi a spravedlnost pro utlačované? Nic, než že obě jsou různé stupně téhož zjevu. A má typicky feudalní, bojující biskup středověký — „bonus miles optimusque pastor“ — něco podobného s rázem prvotního náboženství všeobecného odpuštění a neodporování zlému? Kdo může říci, že brzy neuvidíme podobné zkřivení ideí v náboženství komunismu, podobné přizpůsobení se způsobům života? Nebo, že neuvidíme à la „bonus miles optimusque pastor“ nějakého váženého a velmi zdravého muže, který je zároveň vynikajícím komunistou? Jdu dále — oni se již objevili i přišli již velmi bohatí komunisté — snad příliš brzo...

Všimneme-li si vzniku ruského komunismu, uvidíme další podobnost s nástinem náboženského myšlení. Odkazují na primitivnost hesel, jež jsou tak „lapidární“ a tak upraveny pro lidové chápání, jako hesla starých vyznání víry. Náboženstva se vždy rodila v společnosti, mající malou kulturu; jeho první přívrženci jsou vždy „rybáři“ — v metaforickém smyslu ovšem. Filosofové nezakládají náboženstev; v nejlepším případě jen je rozvíjejí a prohlubují. Žádný z velkých zakladatelů náboženství nebyl filosofem, byli „učiteli“. Co bylo křesťanství jako filosofická nauka proti pyšné řecké moudrosti oné doby? Jacísi provinciální ochotníci zuřivci, ukazující nevědomost a nedostatek kultury! Nicméně tato nevědomost dobyla světa. My, Evropané, pyšní na svou kulturu, jsme často nakloněni divít se s pohrdáním a blahoskloností na zjev ruského komunismu. S majestátním a pohrdavým úsměvem starého Pontia Piláta jsme ochotni se tázat příslušníka nového náboženství: „Co je pravda?“, věřice, že nezná odpovědi. Faktem však je, že on ji zná; aspoň pro něho je to odpovědi. Kristus znal tu pravdu, ač mlčel, a ruští komunisté ji znají také.“

F. K.

Jeden z protestů. Presidenti evropských skupin (pevninské, britské a pravoslavné) *Oekumenické rady pro praktické křesťanství* (Stockholm) vydali proti pronásledování náboženství v Rusku toto poselství: „Jsme hluboce rozechvěni zprávami o těžkém útisku svobody víry a svědomí v Rusku. Nejsme ani povolání, ani nechceme se vměšovat do vnitřní politiky Ruska. Avšak ve jménu naší odpovědnosti jako služebníků našeho Pána a spasitele Ježíše Krista a věrni principům svého stockholmského poselství z r. 1925, pozvedáme svého hlasu k protestu. Ujišťujeme ty, kteří jsou hluboce uraženi v svých nejsvětějších právech lidských, že s nimi hluboce cítíme. Napomínáme své souvěrce ve všech zemích, aby se spojili věrněji než dosud v modlitbě, prosbě a přimluvě za utiskované a prosili všemohoucího a milosrdného Boha, aby dal utiskovaným nejzazší sílu, aby učinil konec těžké nouzi našich bratří, aby znamenání doby námi všemi oťrásl k novému pokání za to, co křesťanstvo obmeškalo, a k nové bratrské službě v následování našeho Mistra.“

K.

hnutí, jež neslouží západoevropským denominačním zájmům, nýbrž prostě chce přinést ruskému lidu evangelium. Prochanov se smířil se sovětskou vládou, ale nařiká na pravoslavnou církev. Našel prý sice tu a tam sympatie a pomoc u jednotlivých vůdců, ale v celku není prý pravoslavná církev v Rusku otevřena evangeliu. Avšak věří v její oživení, až se rozmůže evangelní hnutí do široka. Největší překážkou ovšem je, že hnutí nemá škol, evangelistů a bibli. (Christl. Welt, 1930, seš. 1.)

Jak působily protesty ve světě na ruské držitele moci, toho dokladem je list, který napsal Stalin Svazu bezbožníků Jaroslavskému: „Antipatie proti nám v Evropě rostou a nesmíme nechat vyrůstí plamínek protestních projevů ve velký požár. Musíme změnit svou útočnou linii a přenešt boj proti Rusku do Evropy samé.“ K.

RŮZNÉ.

Adolf Harnack zemřel 10. června 1930 v Heidelbergu. Velká postava theologa-historika přešla nás v náplň věčnosti. Svou prací vědeckou dával duchovní život aspoň dvěma generacím protestantského duchovenstva a to nejen německého. Počátky křesťanství, jeho literatury, jeho myšlenkové tvorby, vývoj a dějiny křesťanství osvětlil s vědeckého stanoviska pracemi, jichž nikdo nemůže pominouti. Dostal se do sporu s orthodoxním vedením své církve, ta protestovala proti tomu, když se stal profesorem na berlínské universitě. Ale dnes se jí ta církev chlúbí a bude chlubit. Mladá generace bohoslovecká začala s jiného stanoviska hodnotit křesťanství než on, ale on právem jí vyzval, aby se všimla také výroku: Bůh je láska, a aby nemluvila jen o Stvořiteli a Vykupiteli, vzdáleném a nedostupném Bohu a naprosto hříšném, ničemném člověku. Harnack měl zájem nejen o svůj úsek vědní, ale o veškeren vědecký život a mimo to o život sociální. Historie byla mu učitelkou života. „Cemu jsem se naučil, naučil jsem se v dějinách církve, ... neboť nic lidského není jí cizí.“ Narodil se 7. května 1851 v Jurjevě, kde jeho otec byl evang. duchovním. Již 1874 se stal soukromým docentem církv. dějin v Lipsku, 1876 mimoř. profesorem v Lipsku, 1879 řádným v Gießenu, 1886 v Marburku, 1888 v Berlíně, 1921 šel do pense. 1905—1921 byl vedle profesury zároveň gener. ředitelem státní knihovny v Berlíně. Když byla otvírána její novostavba r. 1914, byl Harnack povýšen do stavu šlechtického. Jako theolog měl jméno světové. Jeho nástin dějin dogmatu přeložil do češtiny prof. Dr. Žilka. K.

Sedmý mezinárodní kongres filosofický bude se konati v době od 1.—6. září 1930 v Oxfordu za předsednictví tamějšího univ. profesora J. A. Smitha. Program kongresu bude probírán ve 4 skupinách: metafysika; logika a epistemologie; ethika, politika a estetika; historie filosofie. Každá skupina bude mít 4 sekce. Každá skupina bude mít generální zasedání, každá sekce bude mít 4 schůze. V gener. zasedání budou mít referát vždy 4 řečníci, ve schůzích sekce vždy 3 řečníci, a to po 25 minutách. Mluvíti se může anglicky, francouzsky, německy a italsky. Minulý, 6. kongres, se konal na Harvardské universitě v r. 1926.

Jinde Pruský sněm přijal proti hlasům levice návrh, aby byla provedena reforma kalendáře, tak aby velikonoce byly stanoveny na pevné datum. Dále přijat proti hlasům levice návrh, že se má působit proti zesvětštění výchovy mládeže ve školách všeho druhu, že se má věnovat největší pozornost výuce náboženství a škola proniknout duchem křesťanským. Konečně přijat návrh centra, že propůjčování práva veřejnosti a práva společnických organizací s určitým světovým názorem (na př. Volná myšlenka) smí se dávat jen zákonem, ne cestou nařizovací. K.

Rubriku ROZHLEDY PO LITERATUŘE bylo nutno odložit do příštího čísla.

Náboženská oblast je tu podána s touž mistrnou živou bezprostředností a pravdivostí jako ostatní život. K.

2. *Nové knihy.*

Do příštího čísla odkládáme referáty o dalších nových knihách: Dr. F. M. Hník: Za lepší církvi. Dušezpytná studie o přičinách přestupů do církve československé. Edice Blahoslav, sv. VIII., 1930. — *Kronika* nábož. obce církve československé v Nuslicích. Stručný výtah dějin za první desetiletí 1920—1930. Upravil Martin Zeman, farář. Nákladem nábož. obce v Nuslicích 1930. — F. Žilka: Podobenství Ježíšova. Překlad a výklad. Kalich 1930. — Dr. Ferd. Hrejsa: Česká bible. K 350. výročí Bible kralické. YMCA 1930. — Julien Benda: Zrada vzdělanců. Mánes 1929. — Eduard Thurneysen: Dostojevskij. YMCA 1930. — Jan Herben: Chudý chlapec, který se proslavil. Čin 1930. — Tadeusz Zieliński: Náboženství starověkého Řecka. Melantrich 1930. — Alfred Fuchs: Autorita. Melantrich 1930. — William James: Druhy náboženské zkušenosti. Melantrich 1930. — J. B. Kozák: Přítomný stav etiky. Dědictví Komenského 1930. —

RŮZNÉ.

O *československé církvi* má příznačnou informaci veliké a skvělé dílo, které jde do celého světa: *Der Protestantismus der Gegenwart* (Unter Mitwirkung führender Persönlichkeiten des kirchlichen und theologisch-wissenschaftlichen Lebens herausgegeben von Stadtpfarrer Dr. theol. J. Schenkel. Stuttgarter Verlags-Institut, 914 str., cena 420 Kč). V oddíle: německý protestantismus za hranicemi říše čteme: „Hlavní proud hutsitského přestupového hnutí se však vlil do československé církve, nového útvaru po způsobu starokatolické církve, ale aktivnějšího a radikálnějšího než je tato a ne bez sklonu k Rusku (zum Russentum). Za větev protestantismu nebude jí možno pokládat — aspoň jen *dosud* ne — ač zatím dává vychovávat svůj kněžský dorost na evangelické Husově fakultě v Praze.“

Českoslovenští unitáři. R. 1922 založil Dr. Norbert Čapek v Praze spolek Svobodné bratrství a rozvíjel v něm intenzivní činnost po vzoru amerických unitářů, mezi nimiž před tím pracoval. Ve Svob. b. byli příslušníci všech církvi, i lidé bez vyznání. Ponecháváje nadále Svob. b. jako spolek, začíná nyní Dr. Č. vedle toho organisovati své přívržence v unitářskou církev. Ústava této nové nábož. společnosti byla o prázdninách vládou schválena, církev vzata na vědomí a její ústava uveřejněna ve Věstníku minist. školství. V 3. čl. ústavy se praví: „Unitáři českoslovenští čítají k svým hlavním úkolům: býti orgánem tvůrčího náboženského života, učiniti náboženství principem pokroku, snaželivosti a dobré vůle mezi lidmi, usilovati ve jménu náboženství o vyšší mravnost a sociální spravedlnost v životě soukromém i veřejném, starati se především o duševní a duchovní zdraví svých příslušníků, o výchovu harmonických osobností a charakteru, zvláštní péči věnovati mládeži, aby z ní vyšli silní a úspěšní jedinci k duchovnímu a mravnímu prospěchu národa, zřizovati a udržovati ústavy a zařízení účelu tomu sloužící. V rámci této ústavy chtějí unitáři čl. přispěti k rozluce církve a státu.“

Liga pro lidská práva v Československu byla založena tyto dny se sídlem v Praze jako odbočka světové organisace. Orgánem jejím je měsíčník Lidská práva, jejímž vydavatelem je prof. Dr. E. Rádl, vedoucím redaktorem Dr. Bedřich Bill, odpovědným redaktorem Jaroslav Šimsa, který je také odpov. redaktorem Křesťanské revue. Účelem Ligy jest hájit

spravedlnost proti zvláti, násilí a právnímu formalismu. Chce také buditi veřejné svědomí. V 1. čísle časopisu se pravi k programu: „Vycházíme z přesvědčení, že svobodné, rozumně poučené svědomí jednotlivcovu musí býti uznáváno, chráněno, povzbuzováno jako nejvyšší instance ve všech otázkách života. Veřejná zřízení jako: stát, zákony, úřady, politické strany, noviny a škola mají sloužiti jen člověku v jeho snaze o lidskost; lidskost je přednější než všechna daná zařízení... Je třeba boje za svobodu proti moci předsudků církevních, nacionalistických a rasových. Je nutno hájiti občanskou svobodu proti mechanismu byrokratickému a proti přesile veřejné agitace. Lidskost, nikoli formule; lidskost, nikoli domněle t. zv. vyšší zájmy.“ — Není pochyby, že v naší době, kdy reakce a konservatism jsou u nás na postupu ve všem veřejném životě, i církevním, je tato Liga i její list na místě.

Recko-katolická bohoslovecká akademie ve Lvově, založená pod protektorátem arcibisk. Szeptyckého, má vzdělávati uniatské bohoslovce ukrajinské. V statutu počítá s 12 řádnými a 6 mimořádnými profesorskými stolicemi. Promoční a habilitační řád je sestaven po vzoru rakouských theol. fakult. Studium trvá 10 semestrů. Zvláštním úkolem akademie je příprava pro misie na slovanském východě. Proto má ve vědeckém programu probádání východních církví v minulosti i přítomnosti. Akademie má 170 posluchačů. Organisétozem a rektorem jest prof. Dr. Slipyj, který založil r. 1923 revui *Bohoslovie*, nyní orgán akademie, s články jednak ukrajinskými, jednak latinskými. Akademie vydává také sbírku vědeckých spisů: *Opera theologiae Societatis Ukrainorum*. Dosud vyšlo 7 svazků.

Varšavská náboženská obec polské národní církve si dala nový titul: Varšavská obec polské národní katolické reformované církve.

Mariavitský arcibiskup Kowalski byl, jak známo, okresním soudem v Plocku odsouzen na 4 roky vězení. Varšavský apelační soud rozsudek potvrdil. Nejvyšší soud však rozsudek zrušil a nařídil apelačnímu soudu nové řízení před jiným soudcovským sborem.

Obec lásky (agape). V Polsku vytvořila se pod tímto názvem nová nábož. společnost, šířící se nyní také v Německu. Odmitá dogma, svátosti a liturgii, hlásá neodporování zlému, abstinenci a vegetariánství.

Osobnost. „V osobnosti stává se síla, s kterou ona jednala, novou silou pro jiné, působící dále časem a prostorem. Na styku s vynikajícími osobnostmi závisí každý mravní pokrok, ano již zrození mravnosti. To je vyšší plazení ve světě dobrých duchů.“
A. Harnack.

Česká minulost náboženská. „Čechy měly zásluhu i štěstí, že jejich vlastní věc vždy se slučovala s věcí celého lidstva. Z jejich vítězství celý svět má prospěch; jejich porážky nezarmoutily pouze jejich děti, ale všechny ty, kteří pracují a zápasí za obecný pokrok; jejich hrdinové nenáleží pouze jim a jejich mučedníci jsou uctíváni ve všech srdcích, milujících světlo.“
A. Denis.

Co chybí. „Máme Boha, či máme jen jeho obrazy, theologii a zbožnost, která jen vyslovuje jméno boží? Žije duch boží v našem světě, v našich státech, společnostech, obcích, národech?... Je Bůh něčím pro politiku a vztahy mezi národy? Pozorujeme něco z Boha ve veřejnosti, v mravech a zvyklostech našeho lidu? Jak byla možná poslední válka? A není celá církevní historie nepřetržitým výsměchem příslibení evangelia; hle, činim všechno nové?“ H. Kutter: *Mein Volk, Die Botschaft des Jeremias an unsere Zeit*. 2. vyd. Mnichov 1930, s. 8.

Toto číslo vyšlo počátkem října 1930.